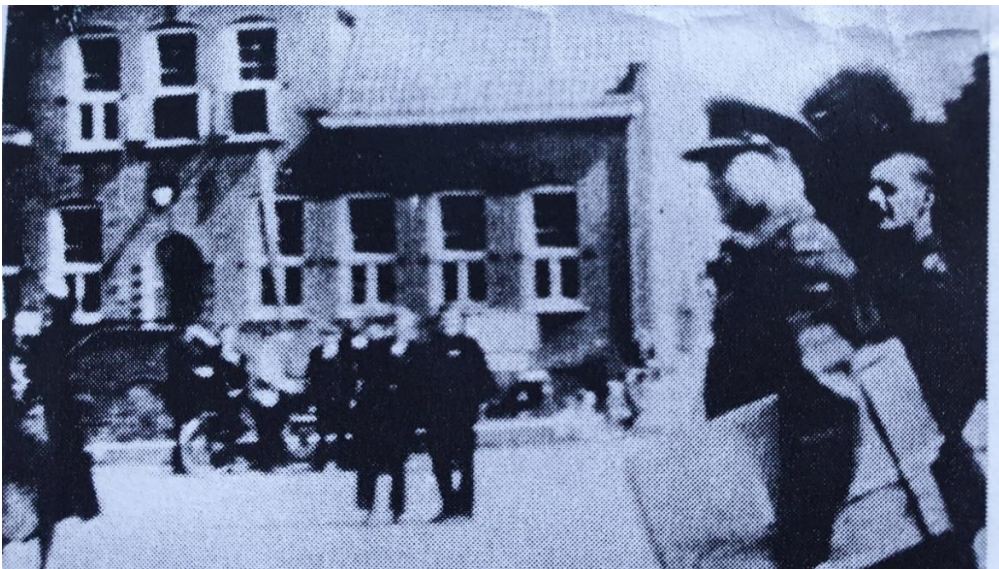

Canadese bevrijder Murphy moest orde handhaven: *'Slechtste baan ooit'*

De Canadese brigadier William Murphy was bevrijder van deze streek. Zijn dagboek geeft nieuwe inzichten over de periode na de bevrijding in deze streek, zoals plundering van het Duitse divisiehoofdkantoor in Beusichem door Belgen en spanningen in het dorp.

Deze foto is van 7 mei 1945. Murphy (rechts) komt aan op de Markt in Beusichem voor overgave Duitsers.

De Canadese bevrijder van deze streek moet wel William Murphy zijn, brigadier (brigadegeneraal) van de 1st Canadian Armoured Division. Dat valt op te maken uit verschillende bronnen uit die tijd, waaronder zijn dagboek. Zo was Murphy degene die 7 mei 1945 naar Beusichem kwam omdat daar veel hoge Duitse officieren van een divisie zaten. Hij nam de overgaveformulieren in ontvangst. Uit zijn dagboek is ook goed te zien hoe hij in april 1945 de laatste gevechten en opmars naar West-Betuwe plande. Het duidelijkste bewijs voor zijn rol is dat hij in Culemborg een stadsmedaillie kreeg als bevrijder.

Na de bevrijding kreeg hij een taak om - met andere divisieleiders - orde te handhaven in deze streek. Uit zijn dagboek maken we op dat dit een bijzonder lastige taak was. Hij moest gewelddadige groepen binnenlandse strijdkrachten (voortkomend uit het verzet) ontwapenen en Belgische militairen in het

gareel houden. Die hadden zich na de bevrijding onmogelijk gemaakt door plundering van het Duitse hoofdkwartier in Beusichem en zwarte markthandel van ingenomen Duitse wapens.

Het dagboek van Murphy is een mooie bron om achter de schermen te kijken. Hoe werden de laatste gevechtsweken ervaren? Maar interessanter is nog om door de bril van Murphy te kijken naar de periode na de bevrijding. Wat was het gevoel en wat gebeurde in deze streek.

In Beusichem zaten veel gewapende Duitse militairen. De overdracht van de macht leverde spanningen op. Dat was al bekend, maar blijkt ook uit het dagboek. Murphy beloofde een parade te houden aan een burgemeester die meer troepen vroeg om de orde te handhaven. Dat lijkt om Beusichem te gaan. Daar is de enige parade geweest die in zijn dagboek wordt genoemd.

William Murphy, rechts met manschappen tijdens gevechten in Italië in mei 1944. Circa een jaar later ontving hij de overgave van hoge Duitse officieren in Beusichem.

De periode voor de bevrijding

Op 4 april 1945 schrijft Murphy over de voorbereidingen voor wat hij noemt de laatste acties in de Betuwe: *“Onze brigade zal beter uitgerust en meer klaar zijn voor actie dan op enig ander moment, dus hoop dat we een kans krijgen om wat laatste actie te zien. Heb mijn nieuwe pistool.”*

In zijn dagboek geeft Murphy in april 1945 zijn bedenkingen bij de opmars naar West-Betuwe. Het Amsterdam Rijnkanaal was in aanleg en maakte een doorgang naar West-Betuwe lastig. De doortocht was alleen mogelijk op plekken waar het kanaal nog moest worden gegraven. Dat maakte een aanval voorspelbaar. Zo schrijft Murphy op 22 april: *“Ook luchtfoto's bestudeerd*

en mogelijke operaties gepland om door Ochten te komen. en probeer de opening tussen het nieuwe kanaal en de Waal te grijpen - anders wordt het kanaal een formidabel obstakel.”

Het hoefde niet meer. De dorpen in West-Betuwe werden niet meer met gevechten bevrijd. De gevechten waren al gestaakt omdat over de capitulatie werd onderhandeld en Duitsers (en Nederlandse SS-ers) West-Betuwe dreigden onder water te zetten.

Murphy was zelf betrokken bij de gesprekken over de overgave in Nederland met de Duitse commandant Blaskowitz, de hoogste Duitse militair in rang in Nederland. Die passage die hij schrijft op 30 april 1945 is interessant. Er is al

snel overeenstemming, maar Blaskowitz vreest voor zijn familie als dat uitlekt. *“Grote ontmoeting vandaag met Blaskowitz de Duitse commandant. Blijkbaar zijn zijn familieleden nog steeds in Duitse handen. Ze zijn bang om uit te laten lekken dat er een regeling met ons wordt getroffen. Het wordt verdoezeld door uit te laten lekken dat de regeling is voor eten voor de Nederlanders.”*

Op 2 mei schrijft Murphy over het bericht dat hij hoort over de dood van Hitler.

“berichten dat een regeling volgt om voedsel over land, zee en door de lucht naar Nederland te krijgen, maar niet dat er hier een wapenstilstand is. Duitsers laten zich openlijk zien in hun linies – peleton wordt zelfs gedrild in het zicht van ons. Heel verleidelijk.”

Op 4 mei 1945 schrijft Murphy over de bevrijding. Hij wacht dan al dagen met zijn eenheden in slecht weer, mogelijk in de omgeving van Dodewaard. Hij wacht daar op het einde van de oorlog. *“Om 20.40 uur naar vertrek gegaan om te lezen toen de muziek op de radio stopte - nieuwsflits aangekondigd - Duitsers in Noord-Duitsland, Denemarken, Waddeneilanden, Heilgoland en Nederland hadden zich overgegeven - staakt-het-vuren 0.00 uur. 5 mei. Dat was dus het einde van onze oorlog. Tijd voor een drankje maar we waren niet enorm enthousiast. De oorlog was ons te veel afgenomen, of we hadden teveel meegemaakt om heel enthousiast te worden. Officieel woord ontvangen van korps en verzonden aan al onze eenheden.”*

April 1945, laatste positie artillerie onder Murphy is Dodewaard, kerktoren

Na de bevrijding

Beusichem en omliggende dorpen in West-Betuwe werden pas op 7 mei 1945 officieel bevrijd. Het Duitse hoofdkwartier van het 361e Volksgrenadier-Division was gezeteld in Beusichem. Echt capituleren in Beusichem deden de Duitsers dus op 7 mei toen Brigadier William Murphy de getekende overgaveformulieren in ontvangst nam van de Duitsers in Beusichem.

Op 6 mei schrijft Murphy dat een route via de Betuwe te gevaarlijk is. Veel wegen zijn voorzien van mijnen. Hij besluit met zijn troepen ten Noorden van Nederrijn en Lek op te trekken en daar de Betuwe in te trekken naar Beusichem om de overgave van de Duitse troepen in ontvangst te nemen. Hij noemt Beusichem niet, maar Het 361^e zetelde in Beusichem en zijn bezoek voor overgave klopt met dagboeken als die van historicus Van Alphen.

Murphy beschrijft in zijn dagboek ook deze memorabele dag, waarin hij twee keer Beusichem aandoet. 's Morgens neemt hij de overgaveformulieren in ontvangst van Alfred Philippi, de Duitse Generalmajor van 361e Volksgrenadier-Division. Hij zetelde in De Breedendam in Beusichem (zie verhaal op www.beusichemleeft.nl). Zijn aankomst op de Markt in Beusichem is vastgelegd (zie eerste foto).

's Middags keert Murphy terug in Beusichem om afspraken te maken met de Duitsers. Hij beschrijft de Duitse officieren als meegaand. Het valt op dat hij neutraal over de 'vijand' spreekt. Hij toont zich in zijn boek een man met een onkreukbaar moraal. Misdragingen tolereerde hij niet, ook niet jegens de Duitsers.

De in Beusichem gesitueerde Duitsers waren coöperatief. Zo bellen ze Murphy later in mei 1945 om te vragen of meer Duitse hulp nodig is

bij het ruimen van mijnen. Het respect was er van twee kanten, blijkt uit zijn dagboek. Na al zijn negatieve oorlogservaring met Duitse troepen, beschermde hij de Duitse officieren in Beusichem die door Belgische troepen waren geplunderd. Hij haalde die bezittingen terug, waaronder 11.000 gulden en nam het gedrag van de Belgen hoog op. Zij werden zo snel mogelijk vervangen.

Op 10 mei 1945 schrijft Murphy hierover: *“Had Duitse generaalmaajoor op bezoek en legde de wet uit over de wapens. Vervolgens produceerden ze vier kantjes van persoonlijke spullen die door Belgen waren geplunderd van het divisiehoofdkantoor (zetelde in Beusichem, red.). Besloten om morgen zonder waarschuwing de Belgen te bezoeken. Conferentie met Dave & Tom om alles te regelen om Belgen te vervangen. Naar bed en slecht geslapen. Dit is de slechtste baan die ik ooit heb gehad.”*

We weten dat William Murphy op 31 mei op de Markt in Beusichem de parade afnam van het 98e regiment van de Surrey and Sussex Yeomanry. Mannen van dit regiment waren ingekwartierd in huizen in Beusichem en Zoelmond. De tekst van de toespraak en het oorlogsverhaal van de in Beusichem en Zoelmond ingekwartierde Britten is ook te lezen op de website van BeusichemLeeft.

Over die 31^e mei schrijft Murphy het volgende: *“Op naar inspectie van 98e (in Beusichem). Zeer goede show. Gaf jongens een korte toespraak en had daarna marchpast. Wolken, maar regende niet. In de middag naar Culembörg waar ik grote zilveren medaille gepresenteerd kreeg van de stad met inscriptie op de achterkant om me te bedanken voor de bevrijding. Zal een mooi aandenken maken. Alle plannen verlopen soepel. Vanavond een groot afscheidsfeest voor 98e. Zeer goed feest - veel eten en punch.”*

Murphy haalde op dat feest na de parade in Beusichem een grap uit met één van de militairen. Die militairen marcheerden langs. *“Ik vervolgde Ken Payne van de 98e voor het geven van de blik naar links in plaats van rechts op de parade.”*

Wie was William Cameron Murphy?

In West-Europa wordt nog wel eens vergeten hoe hard in Italië gevochten is bij de slag van Monte Cassino. Brigadier William Murphy werd juist daar aangesteld als brigadier in mei 1944. Hij kreeg diverse onderscheidingen voor zijn bijzondere diensten in zijn militaire carrière. Dit verhaal is geen biografie van William Cameron Murphy, maar probeert wel een beeld te schetsen van de man en zijn rol in deze streek.

Het dagboek van Murphy laat zien dat hij in direct contact stond met grote generaals die beslissend waren in de opmars van de geallieerden. Op 18 maart ontmoet hij legerleiders in West-Vlaanderen. *“Weg met manschappen om Montgomery te ontmoeten in Diksmuide. Zag Cumberland, McAvity, Argie en andere oude dienders. Zeer interessante toespraak van Monty. Normany-campagne verliep precies zoals hij het aan commandanten had beschreven”*

We noteerden al de eigenschappen van Murphy en de hoge lat die hij legde voor morele zaken. Zijn rol na de bevrijding in het handhaven van de orde was cruciaal voor de inwoners van de dorpen. Manschappen die eerst vijanden waren, moesten zonder politie of rechtspraak een manier vinden om de geweldsdreiging te verminderen. Murphy nam daarvoor duidelijke besluiten tot het ontwapenen van gewelddadige binnenlandse strijdkrachten en

het wegzenden van Belgische troepen na misdragingen.

Het dagboek van William Murphy laat meer kanten zien van de man. Hij had in Nederland een hond, genaamd Prince. Hij was dol op de hond. In het dagboek is de hang naar gewone menselijke contacten steeds duidelijker. Zijn rol in het handhaven van orde lijkt na een maand uitgespeeld. Dat was tegelijk een feestelijke periode. Daar schrijft hij vaak over. Zijn beschrijvingen van vrouwen die hij sprak zijn interessant. Nederlandse vrouwen konden hem minder bekoren. Door de taaldrempel waren inhoudelijke gesprekken lastig. Een goede danspartner en gesprekspartner vond hij even in een Canadese zuster, werkzaam in Den Bosch.

Eigen parade met dierentuindieren

In juni 1944 werd de taak van Murphy als militair gezagsdrager snel minder. Zijn focus in Nederland kwam meer te liggen op het organiseren van een onvergetelijke allesovertreffende parade en eindfeest. Kamelen en een olifant moesten het feest allure geven. Dierentuin Blijdorp in Rotterdam was bereid deze te leveren. Of dat ook is gebeurd, wordt niet duidelijk uit het dagboek.

In Beusichem trof hij de Duitse generalmajor Alfred Philippi. Beide schreven na de oorlog artikelen over gevechten en materieel in grote slagen. Murphy was een jurist die na de oorlog succes had in het bedrijfsleven en het openbaar bestuur. Dit staat over zijn leven beschreven toen hij op 56 jarige leeftijd overleed in 1961.

“William Cameron Murphy stierf op 20 oktober 1961 in Vancouver op 56-jarige leeftijd. Murphy was een legerman vanaf het moment dat hij 15 jaar oud was toen hij zich aansloot bij de 31st Battery, Field Artillery, in Vancouver. Hij had de rang van majoor in de militie bereikt toen hij bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog terugkeerde naar de rang van kapitein om met de prinses Patricia Canadian Light Infantry naar het buitenland te gaan. Hij werd bevorderd tot de rang van luitenant-kolonel in 1942 en nam

het bevel over de B.C. Dragoons Regiment in het Verenigd Koninkrijk. Hij klom op tot de rang van brigadegeneraal en kreeg in 1944 het bevel over de 1st Canadian Armoured Brigade.

Murphy werd in 1955 benoemd tot lid van de Vancouver Police Commission en diende tot maart 1958. Naast partner in advocatenkantoor Campney, Owens en Murphy en president van Canadian Western Pipe Mills Ltd. was hij directeur van vele bedrijven. Hij liet een vrouw en twee dochters na.